

Boris Kuhar na borovem gostüvanju v Šalovcih leta 1964 (dokumentacija Slovenskega etnografskega muzeja).

BORIS KUCHAR (1929–2018)

Včasih se za kakšnega človeka zdi, da bi lahko živel večno. Videti je, kakor da bi svojo življenjsko silo, s katero je prišel na svet, porabljal tako racionalno, da mu je nikoli ne bo povsem zmanjkalo. Tak človek je bil dr. Boris Kuhar, ki se je, sicer v visoki starosti, lani poslovil skoraj nenadoma, tako se je vsaj zdelo njegovim številnim kolegom, sodelavcem, znancem, prijateljem, ki so bili z njim na kakršenkoli način povezani leta in desetletja.

Še ob koncu marca 2018, ko je bila v Slovenskem etnografskem muzeju na ogled občasna razstava o Slovencih, ki so delovali v Afriki, *Afrika in Slovenija*, se je ljubeznivo odzval vabilu svojih mlajših kolegov na pogovor o svojih potovanjih po Afriki, od katerih je minilo že več desetletij. Mlada kolegica, ki je pred številnim občinstvom začela pogovor, je z vso resnobo spraševala spoštovanega gosta, ki pa je kmalu začutil, da ji mora nekako pomagati, da se bo sprostila in znebila strahu. Nenadoma se je, skupaj s spraševalko in številnimi poslušalci, znašel sredi dogodkov, ki jih je doživljal pred desetletji. Njegovi spomini so se tekoče, ponekod resno, drugje zabavno kot na filmskem

platnu, odvijali pred občinstvom. Bilo je, kot bi oživiljal naokrog po dvorani razstavljene fotografije in predmete. In če mu je ušlo kakšno ime in se je za to opravičil s svojimi leti, je bilo to povsem nepomembno, poslušalstvo je s svojim pripovedovanjem držal v stalni napetosti. Kolegici, ki ga je z vprašanji komaj dohajala in so jo bržkone že vnaprej opozorili, naj bo z dr. Kuharjem prizanesljiva, če ne zaradi drugega, pa vsaj zaradi njegovih let, se je po dobri uri in pol, ko je zaključevala intervju, zahvalil in rekel: »A sem predolgo govoril? Bi me morali pač prej ustaviti!« Tak je bil; kadar je bilo treba, resen, vmes pa poln humorja in dobre volje.

V zgodnjih 60. letih prejšnjega stoletja je v Etnografski muzej za ravnatelja prišel kot nepopisan list. Prejšnji, dr. Boris Orel, je nenadoma umrl. Kot so pripovedovali moji starejši kolegi, so s precejšnjim strahom pričakali mladega etnologa, ki se je na strokovnem polju do tedaj izkazal le z nekaj članki v *Slovenskem poročevalcu* in z delom na mladi slovenski televiziji. Sploh pa se je za etnografijo in etnografski muzej komaj vedelo.

* Tanja Tomažič, dipl. etnologinja in umetnostna zgodovinarica, upokojena muzejska svetovalka, Celovška 136, 1000 Ljubljana; taja.tomazic@icloud.com.

Izkazalo se je, da se je muzej z novim ravnateljem, ki je kmalu doktoriral, pomladil in prenovil. V zelo kratkem času, letu ali dveh, je zaposlil več novih moči, kot jih je bilo do tedaj vseh skupaj. In to v istih prostorih, ki so bili seveda premajhni, predvsem pa jih je bilo premalo.

To je bila sicer častitljiva stavba na Prešernovi/Bleiweisovi cesti, ki je na zunaj vzbujala spoštovanje, v njej pa so se vsak dan znova kar trije muzeji borili za svoj košček življenjskega prostora. Ljudi in predmetov je bilo vedno več, rešitve pa od nikoder. Dr. Kuhar, ki je bil tudi politično aktiven, nekaj časa je bil celo podžupan Ljubljane, je imel seveda več pregleda nad dogajanjem v kulturi, a tudi njemu nikakor ni uspelo rešiti muzejske prostorske stiske. Nemara so se mu iz takih premišljevanj porodile sprva nenavadne ideje o širitvi muzeja navzven; v prvih letih so bile nekatere celo realizirane. Strokovnjaki iz Slovenskega etnografskega muzeja so sodelovali pri urejanjih Jurčičeve hiše na Muljavi, spominske sobe Louisa Adamiča v gradu Blato/Prapreče pri Grosupljem, gradu Podsmreka, kjer se je že začela urejati zelo bogata lončarska zbirka, za katero ni bilo prostora v muzejskih depojih. Blizu Ljubljane je bil na razpolago zelo pripraven grad Lisičje, ki je bil tako rekoč že določen za depojske prostore, pa se je izkazal za prevelik zalogaj. Nazadnje so depoje za muzej uredili v nekdanjem uršulinskem samostanu v Škofji Loki, kjer so, zgledno urejeni, ostali do denacionalizacije in selitve na Metelkovo, zadnjo postajo zdajšnjega Slovenskega etnografskega muzeja. Dr. Kuhar je bil srce in motor goričanskega Muzeja neevropskih kultur, ki je vzklik tako rekoč iz skoraj nemogočih razmer. V začetku si skoraj nihče ni predstavljal, da se bo prav kmalu dvignil v zavest kulturne srenje Slovencev in tudi preostalih Jugoslovanov. Zbirke v gradu Goričane so bile del kulturne politike in so sovpadale s takratno politično usmeritvijo Titove neuvrščene Jugoslavije. Dr. Kuhar je ideji prisluhnil in jo odlično udeležil. Grad Goričane je postal okno v svet za številne obiskovalce. S svojimi razstavami, ki so prihajale predvsem iz t. i. neuvrščenih držav, je bil prostor spoznavanja lepot in zanimivosti tujih kultur.

V muzeju z vsemi depandansami je vodil delo med Scilo in Karibdo, med stalnim pomanjkanjem denarja, ki je prihajal od države, in navdušenjem svojih sodelavcev. Razstave so se vrstile vsako leto, podpiral je terensko delo in se ga udeleževal. Skupaj s kustosi je skrbel za nakupe predmetov in z njimi stalno povečeval muzejski fond.

Njegova potovanja po Afriki, ki so se zdela sprva bolj kot turistični model etnologije, so se izkazala kot žlahtni naslov Proustove knjige: *A la recherche du temps perdu* (*Iskanje izgubljenega časa*). Filmi, predmeti, podatki, vse, s čimer se je vračal v muzej, se je z leti in desetletji tako rekoč pozlatilo. Ne samo, da je sam v Goričane pripeljal številčno zbirko afriških mask in skulptur, tudi njegovi znanci, večina na visokih položajih, so se očitno našli njegovega navdušenja in mu zaupali. V muzeju na gradu Goričane je rasla zbirka afriških, indonezijskih in drugih predmetov, ki so jih podar-

jali zunaj Evrope delujoči diplomati ali gospodarstveniki. Morda se je običajnemu Jugoslovanu, kakršni smo bili tudi njegovi muzejski kolegi, včasih zdelo vse skupaj malce oddaljeno in morda celo nenavadno za Slovenski etnografski muzej, kakršnega smo bili vajeni do tedaj. A pokazalo se je, da je bilo tudi muzejsko odpiranje v svet, ki ga je podpiral dr. Kuhar, nekaj dobrodošlega, novega, za muzejsko politiko prihodnjih desetletij celo vizionarskega.

Borisa Kuharju je že zelo zgodaj v življenju uspelo to, kar si je najbolj želel: vse svoje službeno življenje je delal to, kar je imel rad. Lažje uspe tisti, ki zase lahko reče, da je njegovo delo tudi njegova ljubezen. Bil je pravi etnolog, zanj je bil delovni čas enak prostemu času.

Kot spoznava mlajša kolegica Nadja Valentinčič Furlan, ki se je začela ukvarjati z delom dr. Kuharja na RTV pred njegovo ustalitvijo v SEM, je za njim ostala velika še neobdelana njiva, predvsem dokumentarci o domačih in tujih etnoloških dogodkih. Snemanje je bil njegov konjiček, etnologija njegov poklic, rezultat pa dokumentarci, ki postajajo zanimivejši, bolj ko se čas odmika.

Njegova upokojitev je kolege presenetila, glede na svoja leta in sposobnosti bi namreč muzej lahko vodil še dolgo; prihod novega direktorja je stresen za vsak kolektiv.

Nakazovali so se že novi časi, nastanek nove države ni bil več daleč.

Ko je bil že nekaj časa upokojen in tako rekoč uradno ločen od muzeja, je prihajalo do sprememb v goričanskem muzeju, depojskih prostorih v Škofji Loki in verjetno še v kakšnem prostoru, ki je iz muzejskih prešel v druge roke. Večkrat smo se vprašali, kako neki dr. Kuhar vse to prenaša. Navsezadnje je tako rekoč izgubil stvari, ki jih je kot prvi z navdušenjem ustvarjal in je znal zanje navdušiti tudi večino svojih sodelavcev. A tedaj so grosupeljske poljane z okolico, kjer se je naselil, že postale njegov novi svet. Poglobil je svoje znanje o prehrani, užival v preizkušanju starih in novih receptov, začel publicirati knjige o kuhanju – in se tako rekoč na novo specializiral. Z novo domačo publiko vred.

Nekaj teh dobrot smo bili deležni tudi kolegi, k njemu povabljeni ob različnih praznikih. Jedlo se je in pilo, teklo je od brade in od mize. In nihče ni spraševal, kdo je vse te dobre stvari skuhal in spekel. Ko smo se še v starih muzejskih časih srečevali ob novoletnih internih muzejskih pojedinah, nam je od doma vedno prinesel domačo potico in t. i. pijano kokoš. Kolegi smo dolgo mislili, da potico peče njegova tašča, čemur se je pravi kuhar od srca nasmejal; kuhanje je bilo namreč njegov konjiček.

Dr. Kuhar je na mnogo načinov zaznamoval svoj čas. Navsezadnje je bil tudi prvi, ki je toplice v Podčetrtku poimenoval Atomske toplice! In jih s pravo etnološko zgodbo predstavil v časopisu.

Dr. Borisa Kuharja se bomo spominjali vsi, ki smo ga osebno poznali, v spominu vseh drugih pa bo ostal z vsemi svojimi razstavami, članki, zapisi, fotografijami, knjigami in dokumentarci.